

Van de zomer bezocht ik een Kerollos, een student uit onze predikantsopleiding, tijdens zijn stage in het zuiden van Egypte.

‘Friese’ verhalen

Cairo, 16 december 2023

Deze nieuwsbrief heeft een iets andere opzet dan eerdere. Dit najaar heb ik een aantal keren een bijdrage geschreven voor de rubriek Standplaats Buitenland van het Friesch Dagblad en enkele van deze bijdragen heb ik hier opgenomen. Het artikel “Ook al oogt deze kerk in het diepe zuiden van Egypte vaak gesloten, er zit toch leven in” schreef ik begin september en het stuk “Van domino tot dominee” een maand later, net voor 7 oktober en alles wat daar sindsdien op is gevolgd. Het stukje “Luisteren” op de achterpagina sluit bij dat laatste aan en heb ik wel speciaal voor deze nieuwsbrief geschreven. – Ik had ook nog willen vertellen over de paper over Psalm 69 waar mijn studenten hard aan werken, maar de brief is vol en de deadline om hem voor de Kerst te verspreiden nabij. Gezegende kerstdagen! *Willem-Jan*

Ook al oogt deze kerk in het diepe zuiden van Egypte vaak gesloten, er zit toch leven in

Het is een zonnige dinsdagmorgen in augustus. Vanuit de open ramen en deuren van de kerk in een stadje in het zuiden van Egypte klinkt het luide gezang van 85 kinderen. Iedereen in de omgeving kan het horen: deze kerk leeft.

Mijn eerste bijdrage aan deze rubriek “Standplaats” gaat over de situatie van de protestantse kerken in een deel van Egypte dat niet alleen voor u in Nederland maar ook voor mij in Caïro ver van huis is: het Nijldal in de wijdere omgeving van Luxor. Deze zuidelijke streken heb ik de afgelopen vijftien jaar wel enkele keren bezocht om de beroemde faraonische tempels en koningsgraven te bewonderen, maar verder kom ik er zelden. Het is nu eenmaal niet naast de deur: Caïro-Luxor is ongeveer elf uur per trein door het Nijldal of negen uur per bus

door de woestijn. En ’s zomers kom je ook niet voor je lol naar het zuiden: “een zonnige morgen in augustus” klinkt vriendelijk, maar ’s middags wordt de hitte verzengend, gegarandeerd boven de veertig graden. “Wij gaan niet naar de hel, want we wonen er al,” grappen mensen hier.

Wat brengt mij hier dan toch? Kerollos, een student van de predikantsopleiding van het protestantse seminarie in Caïro waar ik werk, loopt deze zomer stage hier in deze kerk waar op dinsdagmorgen ‘zondagschool’ wordt gehouden. Hij stuurde mij enkele dagen eerder een appje om te informeren naar mijn welstand en om te vragen voor hem en zijn stage te bidden. Nu is het niet mijn gewoonte om bij elk appje van een student meteen in de bus te stappen om hem op te zoeken, maar ik was op dat moment juist een

aantal dagen aan de Rode Zee om de drukte van Caïro even te ontsnappen en ik besepte dat dit een unieke kans was om een keer een student in een kerk in het zuiden te bezoeken: vanaf de kust even ten zuiden van Hurghada rijdt een bus in 'slechts' vier uur via de Oostelijke Woestijn naar Luxor.

Wanneer ik maandagavond laat in Luxor arriveer, ontmoet ik naast Kerollos ook Mina, een andere student van onze predikantsopleiding die ook hier in het zuiden in een vacante gemeente stageloopt. Even later schuift ook Nathan nog aan. Die volgt onze online deeltijdopleiding en heeft dit voorjaar bij mij Inleiding Oude Testament gevolgd, maar we ontmoeten elkaar nu pas voor het eerst in levenden lijve. Hij maakt onderdeel uit van een team dat de diverse protestantse kerken in deze regio ondersteunt. Uit alle verhalen maak ik op dat de kerken het hier niet gemakkelijk hebben.

Als je de protestantse kerk in Luxor zelf bekijkt, zou je denken dat het allemaal wel meevalt: dat is een groot nieuw gebouw van kathedraalachtige proporties. Toen de oude kerk moest wijken om weg uit de faraonische tijd in ere te herstellen, heeft men dit gebouw ervoor teruggekregen. Bij bijzondere gelegenheden zoals een landelijke gebedsconferentie kan de kerk helemaal vol zitten.

Bij Mina 'gaat het.' De gemeente waar hij deze zomer dient, is niet groot, maar er zijn in elk geval kerk-gangers, wekelijkse diensten, zondagschool, etc. Er zijn echter ook nogal wat plaatsen waar de meeste gemeenteleden zijn weggetrokken naar Caïro omdat daar werk te vinden is. De achterblijvers zijn dan niet altijd meer in staat om geregeld diensten te houden. Soms kiezen ze ervoor zich dan maar bij een koptisch-orthodoxe kerk aan te sluiten. In één stadje is de sleutel van de protestantse kerk in beheer bij moslimburen omdat er geen enkele christen meer in de omgeving woont.

In het stadje waar Kerollos dient, is de situatie lastig. Bij een zondagschool met 85 kinderen verwacht je misschien ook een gemeente met minstens zoveel volwassenen, maar feitelijk zijn er pre-

Rechts: Fady. (In mijn vorige nieuwsbrief kwam hij ook al even langs, toen ik een beroep had gedaan op zijn landbouwkundige kennis. Dit keer leert u hem van een andere kant kennen.)

cies nul sinds het laatste protestantse gezin een paar jaar geleden is verhuisd. Pas was er na tijden weer een keer een zondagse 'kerkdienst', maar met precies drie kerk-gangers: een paar vrijwilligers op bezoek uit Luxor om te kijken wat ze hier in dit stadje kunnen doen. Kerollos' stage houdt vooral in dat hij contact probeert te leggen met christenen die weinig kerkelijk betrokken zijn, maar het werk van hem en de vrijwilligers werkt vooral in de hand dat mensen dan meer bezoek krijgen vanuit de koptisch-orthodoxe kerk, mede om hen eraan te herinneren dat dat de kerk is waartoe ze behoren.

De zondagsschoolkinderen komen niet uit de directe omgeving van de kerk, maar vanuit een dorpje iets verderop dat in het stadje is ingegroeid. Daar woont een vrouw die graag iets voor kinderen doet en zij heeft met Kerollos geregeld dat de kinderen deze zomer elke week met busjes naar de kerk kunnen komen voor zondagschool. Of en hoe dit verder kan gaan als Kerollos straks zijn stage er weer op heeft zitten, is nog een open vraag.

Maar hoe dan ook, deze ochtend krijgen de kinderen heel wat mee: naast de liederen is er een Bijbelverhaal, een sketch over dankbaar zijn, een korte tekst om uit het hoofd te leren ("Dank in alles"), een stuk koek, een klein cadeautje en een gezamenlijk gebeden Onze Vader. En de buurt ziet en hoort het: ook al oogt deze kerk vaak gesloten, er zit toch leven in.

Van domino tot dominee

Fady is een verwoed dominospeler. Wanneer ik de tweedejaars theologie-student een paar keer heb ingewreven dat domino in Nederland een kinderspelletje is, daagt hij me op een avond begin oktober uit om tegen hem te spelen en laat hij me voelen dat je behalve geluk toch ook echt tactiek en spelinzicht nodig hebt om zo min mogelijk punten aan je tegenstander weg te geven. Maar wanneer de stand 100 : 32 is en Fady volgens de hier geldende regels nog slechts één puntje nodig heeft om te winnen, heb ik het spel door en weet ik er in één ronde 52 punten bij te krijgen. Maak ik toch nog een kans om te winnen?

Het zou ongetwijfeld onze nationale trots strelen als ik u vertel hoe ik als Nederlander deze ervaren Egyptische dominospeler ondanks mijn aanvankelijke achterstand uiteindelijk glansrijk versla. Maar ik moet bij de feiten blijven. Fady komt uit hetzelfde dorp als Kerollos, de theologiestudent die deze zomer in een kerk in het zuiden van Egypte stageliep en over wie ik in mijn vorige bijdrage aan deze rubriek schreef. Hier op het Evangelical Theological Seminary in Cairo delen Fady en Kerollos ook een kamer. Mijn vorige bijdrage hebben ze met behulp van Google Translate grondig gelezen en ongetwijfeld gaat dat met deze bijdrage weer gebeuren. Ik moet hier dus ruitertlijk erkennen dat in de volgende ronde het domino-geluk weer met

Fady is en hij de winnaar van deze avond wordt.

Stage. Nadat de dominostenen zijn opgeborgen, raken we wat verder aan de praat. Fady heeft deze zomer ook stagegelopen. Hij heeft tien weken meegelopen met een predikant in een dorp in het Nijldal in de buurt van de stad Minya, ruim 250 km ten zuiden van Caïro. Anders dan in het diepe zuiden van Egypte rond Luxor en Aswan zijn er in de omgeving van Minya tal van bloeiende protestantse dorpsgemeenten.

Soms hoor ik van studenten die tijdens hun eerste stage van de plaatselijke predikant voorzichtig één of twee keer de opdracht krijgen om zelf te preken. Maar zo is het Fady niet vergaan: hij heeft in die tien weken maar liefst dertig keer gepreekt. Volgens Egyptisch gebruik telt hij dan uiteraard niet alleen de preken tijdens de zondagse erediensten maar ook de preken en overdenkingen voor de doorweekse samenkomsten: de jeugdavonden voor 12-15-jarigen, voor 15-18-jarigen en voor 18-22-jarigen (elk met gemiddeld vijftig tieners/jongeren), de vrouwenbijeenkomsten (zo'n tweehonderd dames) en de gebedsuren.

De stage bestond zeker niet alleen uit preken: om een band met de jeugd op te bouwen heeft Fady ook veel gevolleybald op de sportplaats naast de kerk – en gedominood. Daarnaast heeft hij samen met de predikant bijna dagelijks drie uur bezoekwerk gedaan. Dat heeft hem ook wel een vraag opgeleverd die hij binnenkort als casus op een college in wil brengen: in Egyptische dorpsgemeenten is het vrij gebruikelijk dat een predikant eens per maand alle huizen van gemeenteleden met een bezoekje vereert.

Maar wat als mensen laten merken dat je dan nog niet genoeg langskomt, en dat je van anderen blijkbaar meer houdt dan van hen omdat je daar vaker langs lijkt te gaan, en dat zij daarom net zo goed weg kunnen blijven uit de kerk? Hoe ga je om met dat soort druk? En hoe houd je voldoende tijd voor andere taken als het bezoekwerk al zo'n groot deel van je agenda vult?

Bidden. Inmiddels zit de stage erop. Het collegejaar begint hier in Egypte wat later dan in Nederland, maar ondertussen zitten ook de eerste collegeweken er alweer op. Ik vraag Fady wat voor hem de dingen zijn die deze eerste weken eruit springen. "Het vak missiologie," is zijn eerste antwoord. "Daar worden we gevraagd informatie op te zoeken over bevolkingsgroepen in diverse delen van de wereld en dan voor hen te bidden. Deze week bid ik bijvoorbeeld voor een stam in Niger en voor mensen in Latijns-Amerika."

Ik denk onwillekeurig even terug aan mijn eigen theologiestudie in Utrecht. Ik kan me niet herinneren dat een hoogleraar of docent ons als studenten zo concreet een gebedsopdracht meegaf en ik denk dat we het als studenten ook vreemd zouden hebben gevonden. Maar hier doet mijn collega missiologie dit dus wel en voor Fady is het niet vervreemdend maar juist inspirerend.

Er zijn nog meer boeiende vakken: Fady houdt van talen (vòòr zijn theologiestudie heeft hij een bachelor Duits gedaan) en dit semester geniet hij zowel van de vervolgcursus nieuwtestamentisch Grieks als van de beginnerscursus Bijbels Hebreeuws. En dan is er, om niet meer te noemen, ook nog het vak systematische theologie. Dat begint meteen met fundamentele vragen: Wat is theologie? Hoe spreken we over God? Wat zijn de belangrijkste visies op de drie-eenheid? Wat ik al wist van het voorjaarssemester toen hij bij mij het vak Inleiding Oude Testament volgde, blijkt ook nu wel weer: Fady is niet alleen een dominoënde dominee-in-spé maar ook een leergierige student.

Binnen het seminarie heeft hij dit jaar ook een nieuwe verantwoordelijkheid. De afgelopen jaren is ons seminarie gegroeid tot in totaal meer dan 600 studenten en daarom is dit jaar voor het eerst in de 160-jarige geschiedenis een studentenraad opgericht die de studenten vertegenwoordigt en tegelijk zorgdraagt voor diverse studentenactiviteiten. Fady is in deze raad verkozen als één van de vertegenwoordigers van de predikantsop-

leiding. Met zijn 24 jaren is hij denk ik meteen het jongste raadslid.

Bij al het boeiende dat dit nieuwe studiejaar brengt, is er echter één ding dat hem minder zint, als ik hem op zijn woord mag geloven: hij vindt het jammer dat ik hem dit najaar geen college geef. Mijn taken zijn nu eenmaal anders: ik geef de derdejaarsstudenten, die de cursus Hebreeuws al hebben afgerond, exegese Oude Testament en de studenten van onze Engelstalige vervolgmastert een cursus onder de titel "Theological Research in Middle Eastern Context." Maar ik wijs Fady erop dat dit ook een voordeel heeft: nu hij geen college bij me volgt, kan hij onbevreesd domino van mij winnen.

In november schreef ik voor het Friesch Dagblad een artikel dat onder de titel "Onderwijs al de volken" ook op de website van de GZB is opgenomen. Hierin noemde ik onder andere dat de GZB momenteel actief op zoek is naar nieuwe zendingswerkers, voor diverse landen en met uiteenlopende specialisaties. Zie voor het artikel: <https://www.gzb.nl/verhalen/onderwijs-al-de-volken>.

Luisteren

Wat merk jij in Egypte van de situatie in Gaza? En hoe kijken Egyptische christenen hiernaar? Deze vragen heb ik de afgelopen tijd meerdere keren gekregen.

Heel direct merk ik er eigenlijk niet zoveel van. Gaza grenst wel aan Egypte maar ligt toch honderden kilometers verwijderd van Caïro. Ik hield er rekening mee dat ik als westerling op straat zou worden aangesproken of aangekeken op wat Israël in Gaza doet, maar tot nu toe heb ik daar eigenlijk niets van gemerkt. Bij de McDonalds hier in de buurt hangt een pro-Palestijnse poster voor het raam, in reactie op succesvolle oproepen om westerse merken en ketens met banden met Israël te mijden.

De gebeurtenissen in Gaza en de vragen rond Israël en de Palestijnen zijn hier op het seminarie niet voortdurend het gespreksonderwerp van de dag, maar in een kapeldienst enkele weken terug hebben we wel bewust gebeden voor de regio: onder andere voor Soedan (ook al hoor je er weinig van, ook daar heersen onrust en geweld; de hoofdstad van een semi-

narie in Khartoem is bijvoorbeeld al een tijd noodgedwongen dicht), voor Libanon, voor de Palestijnse gebieden en voor Israël. Dat laatste werd ingeleid met: "Dat is misschien moeilijk, maar de Bijbel leert ons zelfs voor onze vijanden te bidden."

Met de studenten van onze Engelstalige vervolgmastert heb ik een aantal keren doorgepraat. Ik heb hen enkele stukken uit de Nederlandse context laten lezen – variërend van vader Brakels hoofdstuk over de terugkeer van de joden naar het beloofde land tot de Israël-Palestina-nota van de PKN – en heb tegelijk geprobeerd te *luisteren*. Een paar 'versimpelingen' die wellicht helpen het denken hier te begrijpen:

In Nederland is bezinning op de verhouding tussen kerk en Israël vooral op gang gekomen (of in elk geval verdiept) in reflectie op de verschrikkingen van de holocaust. Bij alle verschillen in theologische visie op Israël en in beoordeling van wat er nu gaande is in Gaza, is er in kerkelijke kring in Nederland meestal wel een gedeeld besef dat christenen in het verleden te negatief over joden hebben gesproken.

In Egypte staat de holocaust meer op afstand en staan de oorlogen van

1967 en 1973 dieper in het geheugen gegrift. De vaders en grootvaders van de huidige generaties christenen hebben toen zij-aan-zij met moslims tegen Israël gevochten. "Mocht er onverhoopt opnieuw een oorlog met Israël uitbreken, kunnen we er dan zondermeer van op aan dat jullie weer aan onze kant staan?" Dat is een vraag die Egyptische christenen nu van hun buren horen. Zij vinden het vervelend dat aan hun vaderlandsliefde wordt getwijfeld, maar gezien de sympathie en steun van veel westerse christenen voor Israël begrijpen ze de vraag wel.

Theologisch zitten christenen hier niet allemaal op één lijn: vooral in de kring van de Vergadering van Gelovigen leeft een dispensationalistische visie op Gods plan met Israël, terwijl veel anderen impliciet of soms expliciet een vervangingstheologie aanhangen waarin het jodendom na de komst van Christus geen speciale plaats of betekenis meer heeft. Voor presbyterianen geldt zo'n standpunt als "goed gereformeerd"; het is als zodanig meer een kwestie van 'jodenneutraliteit' dan van jodenhaat. In praktijk gaat het samen met sympathie voor het lot van de Palestijnen, ondanks de grote ideologische afstand tot Hamas.

Colofon

Willem-Jan de Wit is docent Bijbelwetenschappen en systematische theologie aan het Evangelical Theological Seminary in Caïro. Voor dit werk is hij door de protestantse zendingsorganisatie GZB uitgezonden vanuit de Noorderkerkgemeente in Amsterdam. In het kader van het GZB-programma "Deelgenoten" wordt zijn werk mede gesteund door de Sionskerk Ameide en de hervormde gemeenten van Giesenburg, Goedereede, Polsbroek-Vlist en Sliedrecht. Via deze nieuwsbrief houdt hij u als familie, vrienden, gemeenteleden en belangstellenden op de hoogte van zijn werk en ervaringen in Egypte.

WhatsApp/mobiel: +20 127 2800851
willemjdewit@hotmail.com, wjdw.nl

Het **Evangelical Theological Seminary in Cairo**

leidt toekomstige predikanten op voor de presbyteriaanse (protestantse) kerk in Egypte. Daarnaast biedt het seminarie diverse Arabischtalige deeltijdopleidingen aan, zowel in Caïro als online. Wie het Engels voldoende beheerst, kan doorstuderen in het Master of Theology (ThM)-programma. Veel oud-studenten hiervan zijn inmiddels zelf betrokken bij de opleiding van predikanten in Egypte en Sudan. Ook westerse theologiestudenten kunnen (een deel van) deze masteropleiding volgen. In totaal telt het seminarie ruim 600 studenten.

ETSC, etsc@etsc.org, etsc.org

De **GZB** werkt graag mee aan de verspreiding van deze nieuwsbrief en stelt uw meeleven en gebed zeer op prijs. U kunt uw betrokkenheid óók tot uitdrukking brengen door een gift over te maken op NL91 INGB 0690 7624 45 voor het werkersfonds "W.J. de Wit" of voor andere onderdelen van het werk waar de GZB wereldwijd bij is betrokken. Via gzb.nl/doneren kunt u een eenmalige of periodieke bijdrage eenvoudig online regelen. We zijn dankbaar voor uw onmisbare steun, zodat het werk voort kan gaan en zelfs kan groeien. Als u deze brief per post ontvangt, geeft u een eventuele adreswijziging dan door aan de GZB.

GZB, Postbus 28, 3970 AA Driebergen
0343 512444, info@gzb.org, gzb.nl